

Valsts ieņēmumu dienesta uzraugāmo Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjektu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums

Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji

Risku novērtējums	2020.-2022.gadā		
	Draudi	Ievainojamība	NIL Risks
Juridiska veidojuma dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniegšana	V	V	V

Uz 2020.gada 31.decembri VID bija reģistrējušies 883 juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji (turpmāk – TCSP), no kuriem 17 TCSP minēto darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Uz 2021.gada 31.decembri VID uzraudzībā bija 829 TCSP, no kuriem 54 TCSP minēto darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Tādējādi gada laikā kopējais TCSP skaits ir samazinājies par 54 subjektiem jeb 7%. Savukārt, uz 2022.gada 31.decembri VID uzraudzībā bija 688 TCSP, no kuriem 16 TCSP minēto darbības veidu reģistrēja pirmo reizi. Tādējādi gada laikā kopējais TCSP skaits ir samazinājies par 141 subjektiem jeb 17%.

Saskaņā ar Nacionālajā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtējuma ziņojumā 2017.–2019. gadam (turpmāk – NRA 2017.–2019. gadam) norādīto, uz 2019.gada 31.decembri VID uzraudzībā bija 1 021 TCSP.

VID uzraugāmo TCSP skaits

	2019.gads	2020.gads	2021.gads	2022.gads
TCSP (skaits)	1 021	883	829	688

Salīdzinot, ar iepriekšējo vērtēšanas periodu secināms, ka ar katru gadu TCSP skaitam ir tendence samazināties, proti, uz 2019.gada 31.decembri VID uzraudzībā bija 1 021 TCSP, savukārt, uz 2022.gada 31.decembri VID uzraudzībā bija 688 TCSP, t.i., par 333 jeb 33 % TCSP mazāk.

Kopējo TCSP skaitu veido gan personas, kas sniedz tikai TCSP pakalpojumus, gan personas, kas paralēli sniedz arī citus pakalpojumus kā nodokļu konsultācijas vai ārpakalpojuma grāmatvedību. Salīdzinot ar citiem ne-finanšu sektoriem, TCSP veido aptuveni 6,2% no kopējā subjektu skaita. Ņemot vērā TCSP darbības specifiku, sektoram ir netieša, tomēr būtiska ietekme uz kopējo noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (turpmāk – NILLTPFN) mehānisma efektivitāti, proti, paši TCSP pārsvarā netiek iesaistīti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas (turpmāk – NILLTPF) shēmās, taču tiem var būt būtiska loma kā atbalstītājiem, nodrošinot noziedzniekus ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu

legalizācijai (turpmāk - NILL) nepieciešamajiem juridiskajiem veidojumiem, juridiskajām personām un šo veidojumu funkcionēšanai nepieciešamajiem pakalpojumiem.

Palīdzība dibināt juridisku veidojumu – var izpausties gan kā dokumentu sagatavošana, lai klients pats varētu reģistrēt juridisku personu, gan kā juridiskas personas reģistrēšana klienta vārdā. Juridisku veidojumu tirdzniecība ar komerciālu raksturu ir uzskatāma par palīdzību dibināt juridisko veidojumu, neatkarīgi no tā vai pircējs pats noformē visus reģistrācijas dokumentus, vai arī to viņa vietā veic juridiska veidojuma pārdevējs. Ar NILLTPF saistītie riski ir čaulas kompāniju un sarežģītu īpašumtiesību struktūras izveide, izmantojot dažādas jurisdikcijas, lai slēptu vai apgrūtinātu patiesā labuma guvēja noskaidrošanu. Papildus jānorāda, ka arī nevalstiskās organizācijas var tikt izmantotas, lai legalizētu noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai finansētu terorismu. Ņemot vērā, ka Latvija neatzīst “trastus” kā juridiskus veidojumus, Latvijā nepastāv ar trastu dibināšanu saistīti riski.

Komersanta vai cita juridiska veidojuma direktora, sekretāra vai personālsabiedrības biedra pienākumu pildīšana, kā arī citu līdzīgu pienākumu veikšana vai nodrošināšana, ka tos pilda cita persona – var izpausties gan kā oficiāli juridiski nostiprināta pienākumu pildīšana trešo pušu interesēs, gan kā neoficiāla (neformalizēta) taču faktiski pastāvoša pienākumu pildīšana trešo pušu interesēs. Attiecībā uz līdzīgiem pienākumiem ir jāņem vērā to loma, piemēram, kā direktoram tā personālsabiedrības biedram ir noteikti loma un ietekme lēmumu pieņemšanā, savukārt sekretāra loma ir nodrošināt dokumentu apriti un informācijas apmaiņu. Primārie NILLTPF riski ir saistīti ar nomināldirektoru (fiktīvu direktoru) un fiktīvu īpašnieku izmantošanu, lai uz slepenu vienošanos pamata slēptu patiesos labuma guvējus. Pienākumu uzskaitījums nav izsmelošs un ietver arī sekretāru kā personu, kurai var būt būtiska loma patiesās pārvaldības struktūras slēpšanā. Galvenais NILLTPF risks ir patiesās kontroles, kā arī īpašumtiesību slēpšana.

Juridisku veidojumu nodrošināšana ar juridisko adresi, adresi pasta sūtījumu saņemšanai, darījuma norises vietas adresi, kā arī citu līdzīgu pakalpojumu sniegšana - var izpausties gan kā atļaujas sniegšana (ar komerciālu raksturu) juridiskās personas reģistrācijai savā nekustamajā īpašumā trešajām pusēm, gan kā virtuālā ofisa pakalpojumi, kas sevī var ietvert, korespondences saņemšanu (tai skaitā nosūtīšanu, pārsūtīšanu), nodrošināšana ar vietu, kur piekļūt korespondencei, darījuma (faktisko pakalpojumu sniegšanas) vietu, pasta kastītes pakalpojumus. Primārie NILLTPF riski ir saistīti ar tādas adreses lietošanu, kurā klients faktiski neatrodas. Šādas darbības nodrošina lielāku klienta anonimitāti, attālina klientu no tā veiktajām darbībām, izpildītajiem maksājumiem, kā arī rada leģitīmas saimnieciskās darbības iespaidu, tādejādi apgrūtinot izmeklēšanas iestādes iespējas konstatēt fiktīvu saimniecisko darbību un potenciālā likumpārkāpēja atrašanās vietu .

Uzticības personas pienākumu pildīšana saskaņā ar tiešu pilnvarojumu vai līdzīgu juridisku dokumentu vai nodrošināšana, ka šos pienākumus pilda cita persona – var izpausties kā trešo pušu aktīvu pārvaldīšana atbilstoši viņu dotajiem norādījumiem vai nodrošināšana, ka šos aktīvus trešo pušu interesēs pārvalda kāds cits. Atbilstoši FATF rekomendācijām, šī TCSP pazīme attiecas uz “trastiem” un tiem līdzīgiem juridiskiem veidojumiem. Ņemot vērā, ka Latvijā “trasti” netiek juridiski atzīti, piemērojot šo principu pēc analogijas kā galvenās pazīmes var izdalīt - trešo pušu mantas (īpašuma) pārvaldīšana atbilstoši saņemtajiem norādījumiem. Papildus jānorāda, ka atšķirībā no FATF rekomendācijām, uzticības pienākumus var pildīt gan juridisku, gan fizisku personu vārdā

(interesēs). Tādejādi pakalpojumu sniedzējs, kurš piedāvā īpašuma (tai skaitā juridiskas personas) pārvaldīšanu klienta interesēs, ir uzskatāms par TCSP, kas saskaņā ar tiešu pilnvarojumu nodrošina uzticības personas pienākumu pildīšanu, proti, rīkojas ar īpašumu atbilstoši īpašnieka norādījumiem. Primārie NILLTPF riski ir saistīti ar profesionāļu izmantošanu, lai slēptu līdzekļu plūsmu un piešķirtu darījumiem, kā arī to pusēm leģitimitāti, tādejādi slēpjot līdzekļu sākotnējo nelegālo izcelsmi. Pilnvarojuma izmantošana attālina patiesā labuma guvēju no tiešas saiknes ar īpašumu un rada iespaidu, ka kontrole pār īpašumu piemīt pilnvarniekam. Lai arī šādu nozares profesionāļu izmantošana var būt ekonomiski un profesionāli pamatota, tā rada risku, ka pilnvarnieks ar savām profesionālajām iemaņām var slēpt patieso darījumu mērķi un apgrūtināt līdzekļu patiesās izcelsmes noskaidrošanu.

Komersabiedrības akcionāru vai dalībnieku pārstāvniecība, kuras finanšu instrumenti nav iekļauti regulētā tirgū un uz kuru attiecas informācijas atklāšanas prasības saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem vai tiem līdzvērtīgiem starptautiskiem standartiem, vai nodrošināšana, ka šo darbību veic cita persona – var izpausties kā tādu personu pārstāvniecība, kuras ir dalībnieki vai akcionāri slēgtā akciju sabiedrībā. Primārie NILLTPF riski ir saistīti ar anonimitātes un leģitimitātes iespaida radīšanu, pārstāvim dodot norādījumus klienta vārdā. Ja TCSP klientam ir noziedzīgi nolūki, pārstāvis kalpos kā aizsargslānis starp darījumā iesaistītajām pusēm, ļaujot izvairīties no tieša noziedzīga nodoma konstatēšanas starp darījuma patiesā labuma guvējiem. Tādejādi pasargājot darījumā iesaistītās puses, no uzraugošo un tiesībsargājošo iestāžu iespējas konstatēt patieso darījuma mērķi.

Papildus jānorāda, ka iestājoties iepriekš minētajiem nosacījumiem par TCSP var tikt uzskatīti arī citi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (turpmāk – NILLTPFN) likuma subjekti kā nodokļu konsultanti, grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēji, neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji un nekustamā īpašuma darījuma starpnieki.

Nemot vērā Latvijas kā reģionāla finanšu centra lomu un ciešo saikni ar Neatkarīgo Valstu Sadraudzības (turpmāk – NVS) valstīm, TCSP pakalpojumi var būt pievilcīgi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizētājiem, jo ļauj ar trešo pušu starpniecību organizēt uzņēmumu un bankas kontu atvēršanu, nodokļu maksātāja statusa iegūšanu, kā arī darījumu organizēšanu. Pārstāvniecības elementam ir būtiska loma leģitimitātes iespaida radīšanā, jo nozares profesionālis ar atbilstošu pilnvarojumu radīs mazākas šaubas par darījumu patieso dabu, tādejādi TCSP pakalpojumu sniedzējiem, pārstāvot savu klientu intereses, ir jābūt pilnīgai pārliecībai par klienta izpētes laikā gūtās informācijas patiesumu un klienta interesēs veikto darījumu būtību.

Veicot savu risku novērtējumu, TCSP ir jāņem vērā sniegto pakalpojumu apmērs, klientu bāze un mērķauditorija, pakalpojumu sniegšanas veidi, sadarbības jurisdikciju riski un citi risku paaugstinoši faktori, kas minēti NILLTPFN likumā, kā arī norādīti uzraugošās institūcijas ieteikumos, piemēram, nozares tipoloģijās.

Vērtējot iepriekš minētos TCSP pakalpojumus ir jāņem vērā gan sniegto pakalpojumu, gan to piegādes kanālu risks. Atsevišķi TCSP pakalpojumu sniedzēji, kuri piedāvā pakalpojumus ar interneta palīdzību starptautiskam klientu lokam, ir krietni ievainojamāki kā klātienē pakalpojumu sniedzēji, it sevišķi, ja tiek uzsvērta klienta anonimitātes garantēšana vai tiek nodrošināta juridisku veidojumu dibināšana jurisdikcijās ar zemām NILLTPFN

prasībām vai zemo nodokļu zonās. Kā papildu riska faktoru var izdalīt pakalpojumu sniegšanu klientiem no augsta riska jurisdikcijām, kā arī šādu klientu nodrošināšana ar bankas kontiem un to reģistrēšana nodokļu maksātāju reģistros. Jebkurš pakalpojums, kas tiek sniegts attālināti, vienmēr radīs lielāku risku kā klātienē sniegts pakalpojums. Ņemot vērā nodokļu izkrāpšanas saikni ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, kā vienu no augsta riska pazīmēm var izdalīt esošu uzņēmumu pārpirkšanu. Šādas darbības tiek veiktas, lai iegūtu bankas kontu un PVN maksātāja numuru, reizē izvairoties no īpašnieka kā augsta riska klienta identificēšanas. Par zemāka riska darījumiem var uzskatīt juridisku veidojumu reģistrēšanu Uzņēmumu reģistrā, ja īpašnieks(i) ir fiziskas personas Latvijas Republikas rezidenti, tai skaitā, ja dokumenti tiek sagatavoti, izmantojot automatizētus IT risinājumus.

Klienti ne-rezidenti ir uzskatāmi par augstāka riska klientiem kā rezidenti. Salīdzinot klientu ne-rezidentu risku, tiek ņemts vērā to rezidences valsts risks un esošo vai plānoto darījuma partneru jurisdikciju risks. Papildus jānorāda, ka par TCSP augsta riska klientiem ir uzskatāmas juridiskas personas no zemo nodokļu zonām, kā arī juridiskas personas ar sarežģītu dalībnieku struktūru, kas apgrūtina patiesā labuma guvēja noskaidrošanu. Par zema riska klientiem ir uzskatāmas fiziskas personas rezidenti, kas rīkojas savā vārdā, kā arī neatbilst citām NILLTPFN likumā vai uzraudzības iestādes ieteikumos minētām riska pazīmēm.

Valsts risks ir atkarīgs no NILLTPFN sistēmas efektivitātes, korupcijas līmeņa, kapitāla plūsmas un organizētās noziedzības izplatības. Papildus jāņem vērā vai valstī nenotiek karadarbība, vai tanī pastāv terorisma riski, kā arī tās saikne ar kaimiņvalstīm, kuras var būt avots TCSP klienta noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem. Galvenos TCSP jurisdikcijas riskus rada valstis, kuras ļauj reģistrēt nomināldirektorus, nenodrošina publisku pieeju informācijai par juridiskas personas īpašniekiem un patiesā labuma guvējiem. Informācija par valstu riskiem ir pieejama FATF, Transparency International, ES, Eiropas Padomes, Eiropola, NRA, uzraugošo iestāžu publikācijās un citos publiski pieejamos materiālos.

Saistībā ar Eiropas Savienības un Amerikas Savienoto valstu noteiktajām sankcijām pret Krieviju un Baltkrieviju, TCSP sniegtie pakalpojumi var tikt izmantoti sankciju apiešanā. Veicot pārbaudes TCSP pakalpojumu sniedzējiem sankciju apiešanas mēģinājumu organizēšana netika konstatēta.

Atkarībā no piedāvāto pakalpojumu apmēra TCSP var tikt izmantoti, lai :

- slēptu vai maskētu patieso labuma guvēju (turpmāk – PLG);
- izvairītos no nodokļu nomaksas;
- izvairītos no NILLTPFN likuma prasību izpildes;
- radītu leģitimitātes aizsegu kriminālām darbībām;
- izmantojot sarežģītas korporatīvas īpašumtiesību struktūras, attālinātu noziedzīgi iegūtos līdzekļus no to izcelsmes vietas un īpašnieka;
- izvairītos no īpašuma identifikācijas un konfiskācijas;
- apgrūtinātu tiesībsargājošo iestāžu izmeklēšanas darbības;
- apietu sankcijas.

Šobrīd par TCSP var būt ikviena persona. Šobrīd Latvijā nav noteikts tiesiskais mehānisms TCSP sniedzēju darbības uzsākšanas kontrolei, kvalitātes un kompetences pārbaudei. Nav noteiktas prasības izglītībai, kompetencei, pieredzei, reputācijai un sodāmības neesībai. Konstatējot ilgstošus un būtiskus NILLTPFN likuma pārkāpumus, personai būtu

jāliedz iespēja turpināt sniegt TCSP pakalpojumus, jo pastāv būtisks risks, ka persona var apzināti nodarboties ar NILL atbalstīšanu, neveicot savus profesionālos pienākumus atbilstoši morāles, ētikas un tiesiskuma standartiem.

Kā viens no risinājumiem ir ieviest TCSP pakalpojumu sniedzēju licencēšanu un likumā noteikt aizliegumu reklamēt TCSP pakalpojumus, ja nav saņemta pakalpojumu sniegšanas licence. Tādējādi būtu iespējams efektīvi novērst tos draudus, kurus Latvijai rada citās jurisdikcijās reģistrēti pakalpojuma sniedzēji ar zemākiem NILLTFN standartiem, vienlaikus nodrošinot nozarē strādājošos pakalpojuma sniedzējus, kuri ievieš pienācīgus klienta izpētes un darījumu uzraudzības standartus ar godīgas konkurences apstākļiem, bloķējot tīmekļa vietnes, kuras piedāvā nelicencētus TCSP pakalpojumus. Ieviešot TCSP licencēšanu tiktu nodrošināta visplašākā kontrole pār TCSP sektoru, atbilstība starptautiskajiem standartiem NILLTPFN jomā, kā arī vienotu nozares standartu ieviešana sekmētu stabilu, drošu un uzticamu pakalpojumu sniegšanu.

Attiecībā uz uzraudzības pasākumiem, 2020.gadā tika veiktas 75 TCSP klātienēs pārbaudes un 8 TCSP neklātienēs pārbaudes. Savukārt, 2021.gadā tika veiktas 42 TCSP klātienēs pārbaudes un 9 TCSP neklātienēs pārbaudes. Tādējādi, 2021.gadā tika veiktas par 33 klātienēs pārbaudēm jeb par 44% mazāk. 2022.gadā tika veiktas 172 TCSP klātienēs pārbaudes un 1 TCSP neklātienēs pārbaude. Tādējādi, 2022.gadā tika veiktas par 130 klātienēs pārbaudēm jeb par 310% vairāk kā 2021.gadā.

NRA 2017.–2019. gadam teikts, ka 2019.gadā tika veiktas 145 TCSP klātienēs pārbaudes un 57 TCSP neklātienēs pārbaudes.

VID veikto uzraudzības pasākumu skaits

	2019.gads	2020.gads	2021.gads	2022.gads
Klātienēs pārbaudes	58	75	42	172
Neklātienēs pārbaudes	230	8	9	1

Salīdzinot ar iepriekšējo vērtēšanas periodu secināms, ka TCSP skaitam samazinoties, arī veikto pārbažu skaits ir samazinājies.

2022.gadā sektorālo risku novērtēšanas ietvaros tika veikta līdz šim apjomīgākā subjektu anketēšana, kopumā aptaujājot gandrīz 4 000 subjektu, tai skaitā arī TCSP. Aptaujā par likuma subjekta darbību, klienta profilu, naudas plūsmu u.c. jautājumiem 2022.gadā ir piedalījušies 6,2% no visiem VID reģistrētajiem TCSP.

TCSP pakalpojumu sniedzēju sektora statistiskie rādītāji un aptaujas rezultāti

Subjektu skaits				
2020	2021	2022	Starpība 2021/2020	Starpība 2022/2021

883	829	688	-54 (6%)	-141 (17%)	
VID veikto uzraudzības un kontroles pasākumu vērtējums					
Labi	Lielākoties labi	Vidēji	Lielākoties slikti	Slikti	
67%	23%	9%	-	-	
VID veikto informatīvo un izglītojošo pasākumu vērtējums					
Labi	Lielākoties labi	Vidēji	Lielākoties slikti	Slikti	
65%	23%	9%	-	2%	
Uzraudzības pasākumu skaits				Klātienes pārbauzu pieaugums 2021.gadā	
2020		2021			
Klātienes pārbaudes		Neklātienes pārbaudes		Klātienes pārbauzu pieaugums 2022.gadā	
75		8			
42		9		-33 (44%)	
2022				Klātienes pārbauzu pieaugums 2022.gadā	
Klātienes pārbaudes		Neklātienes pārbaudes			
172		1		130 (310%)	
VID piemērotās sankcijas par NILLTPFN likuma prasību pārkāpumiem					
2020. gadā			2021.gadā		
Soda nauda (gadījumu skaits)	Soda nauda (apmērs EUR)	Lēmums par darbības apturēšanu	Soda nauda (gadījumu skaits)	Soda nauda (apmērs EUR)	Lēmums par darbības apturēšanu
17	26 400	2	7	6 750	2
2022.gadā					
Soda nauda (gadījumu skaits)	Soda nauda (apmērs EUR)		Lēmums par darbības apturēšanu		
13	8 800		2		
Krimināltiesiskās sankcijas un to piemērošana					
Grūti pateikt		Sankcijas tiek piemērotas efektīvi		Sankcijas netiek piemērotas efektīvi	
74%		23%		2%	
VID piemērotās sankcijas par NILLTPFN likuma pārkāpumiem					
Sankcijas ir samērīgas	Sankcijām jābūt smagākām	Sankcijām jābūt vieglākām	Jāpiemēro tikai "Konsultē vispirms" principu	Nav informācijas par VID piemērotajām sankcijām	Pārāk maz informācijas par VID piemērotajām sankcijām
44%	2%	9%	37%	2%	5%
Subjektiem izvirzītās profesionālās kvalifikācijas un nesodāmības prasības					
Atbilstošas	Nepietiekamas	Pārlietu augstas		Nepieciešams pastiprināt un ieviest subjektu licencēšanu/ reģistrēšanu publiskā reģistrā	
16%	70%	-		12%	
Subjektu ētikas pašnovērtējums					
Visi subjekti rīkojas ētiski un ir godīgi	Lielākoties visi subjekti rīkojas ētiski un ir godīgi	Liela daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Tikai daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Mazākā daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Lielākoties visi subjekti nerīkojas ētiski un nav godīgi
40%	44%	14%	-	2,3%	-
Par IKS vai NILLTPFN likuma prasību nepildīšanu ir piemērotas disciplināras sankcijas darbiniekiem vai atbildīgajām personām					

Jā		Nē		Šāda atbilde nav paredzēta	
7%		91%		2%	
Ar NILLTPFN jomu saistītās personas					
Augstākā vadība	Tajā skaitā, par NILLTPFN jomu atbildīgie darbinieki	Tajā skaitā, citas personas, kas saistītas ar NILLTPFN jomu, piemēram, ar klientu apkalpošanu vai pakalpojumu sniegšanu			Personas visos iepriekš minētajos līmeņos, tajā skaitā augstākā vadība
47%	29%	-			24%
NILLTPFN apmācīto personu loks					
Apmācības tiek veiktas pašmācības ceļā	Tikai atbildīgās personas iziet apmācības un apmāca pārējos darbiniekus	Atbildīgās amatpersonas un daļa no pārējiem darbiniekiem iziet apmācības pie uzrauga, elektroniski vai par maksu privātajā sektorā			Visi darbinieki iziet apmācības pie uzrauga, elektroniski vai par maksu privātajā sektorā
30%	37%	23%			9%
Apmeklēto NILLTPFN apmācību specifika					
Pašmācība	VID organizēti semināri	VID E-apmācības	Privātā sektora maksas apmācības	Nozaru semināri, konferences	Nekādas apmācības
22%	19%	29%	11%	18%	0,9%
Subjektu augstākās vadības un to darbinieku zināšanu pašnovērtējums					
augstākās vadības zināšanas ir			darbinieku zināšanas ir		
atbilstošas	drīzāk atbilstošas	drīzāk neatbilstošas	atbilstošas	drīzāk atbilstošas	drīzāk neatbilstošas
58%	37%	5%	63%	33%	5%
IKS izstrādāšana					
Izstrādāju patstāvīgi	Iegādājos gatavu un pielāgoju savai saimnieciskajai darbībai		Iegādājos jau pielāgotu savai saimnieciskajai darbībai	Izstrādi nodrošināja nozares asociācija	ieguvu citā veidā
49%	30%		9%	5%	7%
Iekšējās kontroles sistēmas atbilstības pārbaude, kontrole					
veicu to pats		šādu pakalpojumu man nodrošina sistēmas izstrādātājs		šādu pakalpojumu man nodrošina neatkarīga trešā persona	
77%		14%		9%	
FID saņemto ziņojumu statistika					
Saņemto ziņojumu skaits 2020.gadā		Saņemto ziņojumu skaits 2021.gadā		Saņemto ziņojumu skaits 2022	
0		0		0	
VID saņemto ziņojumu statistika					
Saņemto ziņojumu skaits				Procentuālais pieaugums	
2020.gadā		2021.gadā			
0		24		-	
Aizdomīgu darījumu konstatēšana					
Subjekts ir konstatējis aizdomīgus darījumus		Subjekts nav konstatējis aizdomīgus darījumus		Subjektam darījums pirmsšķietami licies aizdomīgs, taču aizdomas neapstiprinājās	
2%		93%		5%	
Subjektu izmantoto aizdomīgu darījumu atlasē kritēriji					
klienta sniegtajiem pakalpojumiem specifiski risku kritēriji	vispārēji riska kritēriji	darījums tiek vērtēts pēc apmēra	darījums tiek vērtēts saistībā ar juridiskciju	darījuma puses raksturojošās riska pazīmes	

11%	38%	13%	14%	25%			
PLG informācijas pieejamība							
ir pieejama		nav pieejama		plašāka kā nepieciešams			
86%		14%		-			
Neklātienes klienta identifikācijas risinājumu izmantošana							
Tiek izmantoti neklātienes risinājumi	Netiek izmantoti neklātienes risinājumi	Klienta identifikācijas dati tiek atjaunoti neklātienē	Atsevišķi pakalpojumi var tikt sniegti neklātienē				
26%	56%	12%	7%				
Klienta izpētes informācijas pieejamība							
ir pieejama		nav pieejama		plašāka kā nepieciešams			
77%		23%		-			
Augsta riska klientu bāze							
Respondentu skaits (īpatsvars pret kopējo subjektu skaitu)	Subjekti ar augsta riska klientiem	Subjekti, kas pieņem skaidras naudas maksājumus		Subjekti ar klientiem PNP			
5%	5%	12%		5%			
Gada apgrozījums EUR							
< 10000	10000 - 20000	20000 - 40000	40000 - 80000	80000 - 160000	160000 - 500000	500000 - 1000000	> 1 000 000
42%	16%	12%	7%	9%	7%	2%	4,7%
Klientu bāze (jurisdikcijas griezumā)							
Fiziskās personas rezidenti	Fiziskās personas EEZ rezidenti	Fiziskās personas no NVS	Latvijā reģistrētas juridiskās personas	EEZ reģistrētas juridiskās personas	NVS reģistrētas juridiskās personas	Citās jurisdikcijās reģistrētas juridiskās personas	
20%	3%	1,5%	65%	6%	-	5%	
Augsta riska klientu īpatsvars							
Nav augsta riska klientu	Mazāk kā 5 augsta riska klienti	No 6 līdz 10 augsta riska klienti	No 11 līdz 20 augsta riska klienti	Vairāk kā 21 augsta riska klienti			
95%	5%	-	-	-			
Vidēja riska klientu īpatsvars							
Nav vidēja riska klientu	Mazāk kā 5 vidēja riska klienti	No 6 līdz 10 vidēja riska klienti	No 11 līdz 20 vidēja riska klienti	Vairāk kā 21 vidēja riska klienti			
70%	16%	7%	-	7%			
Zema riska klientu īpatsvars							
Nav zema riska klientu	Mazāk kā 5 zema riska klienti	No 6 līdz 10 zema riska klienti	No 11 līdz 20 zema riska klienti	Vairāk kā 21 zema riska klienti			
28%	26%	12%	14%	21%			

Subjektiem tika uzdoti dažādi jautājumi, kas kopsakarā ar citiem statistikas datiem liecina par TCSP sektora ievainojamību.

Attiecībā uz TCSP apgrozījumu, 42% gada apgrozījums nepārsniedz 10 000 euro, savukārt 16% TCSP apgrozījums ir robežās no 10 000 euro līdz 20 000 euro un 12% - robežās 20 000 euro līdz 40 000 euro. Tikai 4,7% TCSP apgrozījums pārsniedz 1 000 000 euro.

Neskatoties uz piemēroto sankciju skaitu, lielākā daļa TCSP uzraudzības un kontroles pasākumus vērtē pozitīvi. Līdzīgi tiek vērtēti arī VID organizētie informatīvie un izglītojošie pasākumi. Piemēroto sankciju apmēru kā atbilstošu vērtē 44%, savukārt 37% TCSP uzskata,

ka būtu jāpiemēro vienīgi princips – “Konsultē vispirms”. Vienlaikus TCSP tika prasīts novērtēt arī krimināltiesisko sankciju samērīgumu un atbilstību, kur salīdzinoši daudz lielāks TCSP skaits sankcijas vērtēja kā efektīvas, kamēr krietni mazāka TCSP daļa tās vērtēja ka sankcijas netiek piemērotas efektīvi.

Kontekstā ar nozares profesionālās kvalifikācijas prasībām un ieejas standartiem TCSP bija jāvērtē savas zināšanas un tiem izvirzītās prasības. Absolūts vairākums jeb 78% tiem izvirzītās profesionālās kvalifikācijas prasības novērtēja kā atbilstošas. Līdzīgi arī lielākā daļa TCSP pozitīvi vērtēja savu un citu subjektu ētiskumu. Attiecībā uz disciplināro sankciju piemērošanu saviem darbiniekiem par IKS vai NILLTPFN likuma prasību nepildīšanu, tikai 7% TCSP bija piemērojuši šādas sankcijas, kamēr 2% vispār neparedzēja šādu atbildību pastiprinošu mehānismu. Lielākajai daļai jeb 47% TCSP par NILLTPFN jomu atbildīga ir ne tikai augstākā vadība, bet arī darbinieki, savukārt tikai 9% TCSP nodrošina apmācības visiem par NILLTPFN jomu atbildīgajiem darbiniekiem, kas ir vidējs rādītājs un liecina par samērīgu zināšanu līmeni starp dažādiem TCSP darbiniekiem. Starp TCSP joprojām izplatītākā ir pašmācība, tomēr salīdzinājumā ar citiem sektoriem tieši TCSP visaktīvāk izmanto VID organizētās apmācības, kas kopsakarā ar pozitīvu VID apmācību novērtējumu liecina par augstu zināšanu līmeni starp TCSP. Vienlaikus par salīdzinoši augstāku profesionālo kvalifikāciju TCSP pakalpojumu sniedzēju sektorā liecina fakts, ka 49% TCSP IKS izstrādāja patstāvīgi. Attiecībā uz savu zināšanu pašnovērtējumu, tikai 5% TCSP savas augstākās vadības zināšanas vērtē kā neatbilstošas.

Pozitīvi vērtējams fakts, ka lielākā daļa TCSP patstāvīgi izstrādāja savu iekšējās kontroles sistēmu (turpmāk – IKS), tomēr to negatīvi ietekmē tas, ka tikai 9% TCSP IKS izvērtēšanu uztic neatkarīgām trešajām pusēm. Negatīvi ir vērtējams arī fakts, ka Finanšu izlūkošanas dienestā (turpmāk – FID) pārskata periodā nav saņemts neviens ziņojums no TCSP. Tāpat arī VID 2020.gadā nav saņemts neviens ziņojums un 2021.gadā saņemti 24 ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem nodokļu jomā. Ziņojumu skaits joprojām neatspoguļo prezumēto sektora riska ekspozīciju un paaugstina ievainojamību. Zemais skaits ziņojumu liecina par TCSP nespēju identificēt aizdomīgus darījumus un iesniegt ziņojumus par tiem. To apliecina arī pārbaudēs konstatētais, ka TCSP nebija ziņojuši par aizdomīgiem darījumiem.

Attiecībā uz aizdomīgu darījumu pazīmēm, no aptaujas datiem var secināt, ka 11% TCSP nepieciešama papildu informācija par klienta saimnieciskās darbības riska lomu aizdomīgu darījumu identificēšanā.

Nemot vērā, ka pēdējo gadu laikā Uzņēmumu reģistrs ir būtiski pilnveidojis PLG informācijas uzkrāšanas un identifikācijas iespējas, pozitīvi vērtējams 86% TCSP viedoklis, ka PLG informācija ir pieejama nepieciešamajā apmērā un 14% TCSP viedoklis, ka informācija nav pieejama. Kopumā klienta izpētes informāciju kā pieejamu vērtē 77% TCSP, kas liecina par vidusmēra TCSP spēju iegūt visu nepieciešamo informāciju un pazemina kopējo sektora ievainojamību. Vienlaikus par ievainojamību paaugstinošu faktoru var tikt uzskatīts salīdzinoši augstais TCSP īpatsvars 26%, kas izmanto neklātinās identifikācijas risinājumus.

Attiecībā uz klientu bāzi jurisdikcijas griezumā, jāatzīmē, ka 5% TCSP apkalpo augsta riska klientus un 5% TCSP klienti ir politiski nozīmīgas personas. Savukārt 9% TCSP ir klienti no Eiropas Ekonomiskās zonas, 1,5% TCSP ir klienti no NVS un 5% klienti, kas reģistrēti citās jurisdikcijās. Procentuāli vislielāko TCSP klientu bāzi 85% veido Latvijas

rezidenti un Latvijā reģistrētas juridiskās personas. Augstais TCSP īpatsvars, kuri ir norādījuši, ka tiem nav zema riska klientu, liecina par iespējamiem trūkumiem klienta riska novērtēšanā vai arī par pārlietu augstu sākotnējo klientu riska ekspozīciju.

2020.gadā sankcijas par NILLTPFN likuma un Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma (turpmāk – Sankciju likums) pārkāpumiem tika piemērotas 17 subjektiem, kuri ir reģistrējušies kā TCSP:

- 2 lēmumi par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercreģistrā komercsabiedrības reorganizācijai un dalībnieku maiņai;
- 17 lēmumi par soda naudu kopā 26 400 euro apmērā.

2021.gadā sankcijas par NILLTPFN likuma pārkāpumiem un Sankciju likuma tika piemērotas 7 subjektiem, kuri ir reģistrējušies kā TCSP:

- 2 lēmumi par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercreģistrā komercsabiedrības reorganizācijai un dalībnieku maiņai;
- 7 lēmumi par soda naudas piemērošanu kopā 6 750 euro apmērā;

2022.gadā sankcijas par NILLTPFN likuma un Sankciju likuma pārkāpumiem tika piemērotas 13 subjektiem, kuri ir reģistrējušies kā TCSP:

- 2 lēmumi par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercreģistrā komercsabiedrības reorganizācijai un dalībnieku maiņai;
- 13 lēmumi par soda naudas piemērošanu kopā 8 800 euro apmērā;

Izplatītākie pārkāpumi ir saistīti ar:

- IKS izstrādāta nepilnīgi, nav aktualizēta;
- nepilnvērtīgi veikta klienta izpēte un identifikācija;
- nav veikts sankciju riska novērtējums;
- nav izveidota sankciju riska pārvaldīšanas IKS;
- nav ziņots par aizdomīgiem darījumiem.

Galvenie ievainojamības faktori ir:

- plaši izplatīta neklātienas identifikācija;
- nespēja identificēt aizdomīgus darījumus un iesniegt ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem;
- praktiski nepastāv darbības uzsākšanas kontrole.

TCSP galvenie identificētie riski:

- čaulas kompāniju un sarežģītu īpašumtiesību struktūras izveide, izmantojot dažādas jurisdikcijas, lai slēptu vai apgrūtinātu PLG noskaidrošanu;
- nomināldirektoru (fiktīvu direktoru) un fiktīvu īpašnieku izmantošanu, lai uz slepenu vienošanos pamata slēptu patiesos labuma guvējus;
- tādas adreses nodrošināšana, kurā klients faktiski neatrodas;
- profesionāļu izmantošanu, lai slēptu līdzekļu plūsmu un piešķirtu darījumiem, kā arī to pusēm leģitimitāti;
- anonimitātes un leģitimitātes iespaids radīšana, pārstāvim dodot šķietami neatkarīgus norādījumus klienta vārdā.